

Demokristjan Gorja za «bogvekakšno» vlado

Je ribič zares prevaral svetnika?

KPI ponuja socialistom in ostali levici programsko soočanje - V kratkem predložitev posodobljenega zakonskega predloga za zaščito pravic slovenske manjšine

Saj poznate tisto o ribiču v neapeljskem zalivu, ki je sredi razburkanega morja klical na pomoč svetega zavetnika Gennara in se mu na vse načine zaobljubljal. Ko ga je vendar pripeljal v mirne vode pa je objestni ribič preklel svetnika in mu še z roko pokazal, kam naj se piše.

Tako so v Italiji volitve mimo, rezultati znani, petelina na gnojišču pa sta se spet spopadla za prvenstvo v kurniku. Sedaj sta oba nekoliko močnejša, pa sta se v prvi rundi že onemogočila. Predsednik republike Cossiga je moral izbrati mandaterja za novo vlado, kateri se že sedaj obeta (če bo sploh zaživela in če ne bo sredi poletne vročine novih presenečenj) kratko in težavno življenje. Craxi hoče dokazati javnosti, da samo on lahko vodi trdne vlade, druge pa lahko onemogoči z nenehnim metanjem polen pod noge.

Stojan Spetič

Tako bo Gorja baje vodil «bogvekakšno» vlado, ki naj bi trajala do odobritve finančnega zakona konec leta. Po božičnih počitnicah bi demokristjani imeli svoj kongres. Tedaj bi Craxi najbrž zahteval glavo De Mite v upanju, da se bo KD kakor Saloma odpovedala svojemu miljencu in mu jo prinesla na pladnju. Medtem bi lahko izvedli referendum, sicer pa bodo prihodnjo pomlad upravne volitve, čez dve leti pa evropske. Skratka, pričakuje nas obdobje političnega nemira, v katerem bi se nadaljeval jalovi spopad za oblast v politični sredini.

Medtem pa trkajo na vrata italijanske politične «palace» pomembni kočljivi problemi. Med temi spet zadobiva

široke razsežnosti moralno vprašanje, posebno med socialisti, kjer se je notranja levica začela zavedati, kolikšno ceno (tudi moralno) je morala plačati za drobtine oblasti v stranki in vladi. Ob novih aretacijah je v socialistični levici nekaj završalo in sedaj se mnogi sprašujejo, ali bo poudarjanje moralnega vprašanja na kongresu v Riminiju vendarle naletelo na potreben odmev.

Komunisti vsekakor ne stojimo ob strani. Nasprotno, naše povolilno samokritično razmišljanje povezujemo prav s konkretnimi političnimi nalogami. Kajti svojo vlogo mora KPI uresničevati «hic et nunc», v danih razmerah in pogojih. Jadikovanje ni nikoli privedko nikamor.

Tako poudarjamo dejstvo, da je jalovo početje vsak poskus oživljanja petstrankarske vladne koalicije, predvsem pa njene vsebinske protislovnosti in

V Zgoniku bo na festivalu Unità in Dela v soboto nastopala trenutno najkvalitetnejša jugoslovanska profesionalna folklorna skupina «Lado» iz Zagreba, ki bo predstavila slikovite in nepoznane plesne narodov Jugoslavije.

puhlosti. Zavedamo se, da demokratična, reformistična alternativa ni za vrati, čeprav aritmetično obstaja na papirju absolutna večina levih in reformističnih sil.

Lahko pa delamo zanjo in skušamo pripraviti teren, da bo zaživela najprej v zavesti ljudi, nato pa v programu strank.

KPI je v teh dneh ponudila socializem programsko soočanje, da bi preverili možnost sorodnega ali skupnega zadržanja vsaj do nekaterih ključnih vprašanj italijanske družbe in evropske celine.

Upati je, da bo PSI to soočanje sprejela in da bo v parlamentu z večjo dinamičnostjo, predvsem pa svobodneje obravnavala nekatera vprašanja, ki se tičejo prav človekovih svoboščin in pravic.

Kakšen smisel bi sicer imelo sklicevanje na referendum in na jamstva v sodnem postopku, če pa ni prave občutljivosti za tako pereče vprašanje, kot je problem zaščite pravic naše manjši-

ne v Italiji?

Komunisti bomo vsekakor v kratkem spet predložili svoj zakonski predlog za globalno zaščito. Vemo, da so razmere sedaj še bolj zapletene, vendar nam to ne daje pravice, da bi vrgli puško v koruzo. Zakonsko besedilo sedaj preverjamo in posodabljam, da bi ustrezalo najnovejšim spoznanjem in delnim že doseženim rezultatom. Pričakujemo si, da bodo tudi druge stranke, ki so v preteklosti predložile svoj osnutek, to storile in tako poudarile politični in demokratični pomen te naše bitke, občutljivost za vprašanje uredničenja republiške ustave, ki je bila sprejeta pred 40 leti.

Prav je, da na to opozorimo bralce, kajti ni rečeno, da bodo vse stranke ponovile svoje dosedanje predloge. KD že sedaj govori, naj to stori vlada. Izkušnje prejšnjih let so dokazale, da je to le način zavlačenja v nedogled. PSI pa obljublja svoje preverjanje, za katerega pa obstaja bojazen, da bo zelo podobno popuščanju peščici nacionalistič-

nih glasov, prejetih na Tržaškem. (Peščica glasov, seveda, v primerjavi z vsedržavnimi rezultati te stranke).

V prejšnji mandatni dobi je bilo, v obeh zbornicah, pet ali šest različnih osnutkov.

Da se prične pritisk za obnovitev postopka pa je potrebno, da ne izgubljam dragocenega časa, čeprav si niti ne smemo delati utvar.

Poletje bo kmalu minilo, čeprav je šele na začetku. Jesen pa bi morala biti, za Slovence, trenutek splošnega razmisleka o tem, kako nadaljevati boj za pravice, da najdemo prave metode pritiska in povezovanja.

Kajti tudi tokrat, oziroma še bolj kot prej, bo potrebna borbena mobilizacija vseh naših sil. Čeprav se tudi za nas bližajo v prihodnjem letu nove volilne preizkušnje, si ne smemo privoščiti novih cepitev. Vsak naj se zaveda lastne odgovornosti.

Stojan Spetič

Koliko tankovskih divizij premore zeleni vatican?

Najizrazitejša poteza volilne kampanje na Tržaškem se je izpostavila v neobzdranem potegovanju za protislovenskimi glasovi. Ta enosmerni tok je s PSI vred zajel večji del tržaškega političnega prizorišča in stlačil v njegovo desno krilo odločilne premike v prerazporeditvi moči ter žarišče napetosti, ki bo bržčas narekovalo korak volilni bitki za nov deželni, pokrajinski in mestni svet na tržaškem.

S svojim pospeškom pa je isti tok ob sebi in za sabo vzburljal neko vrtinčasto gibanje in znabiti osvežujoče razgibal stoječo vodo slovenskega vprašanja. Pregovoril je na primer Krščansko demokracijo, da se je ogradila od najbolj neotesanih napadov na pravice Slovencev in je v Colonijevih besedah priznala potrebo po zakonski zaščiti Slovencev pred asimilacijo. Stranka SSK je izkusila, kako je v času pospešene politične dialektike vse bolj težavno in tvegano usklajevanje volilne gibčnosti v državnem merilu z vpreženostjo v vladni voz KD v krajevem merilu ob ideološem oznanjanju in zagovarjanju tako imenovanega samostojnega političnega nastopa Slovencev v Italiji. Znana in sočutja vredna je razpetost slovenskih socialistov med zvestobo narodu in zvestobo stranki. Manj znani in sočutja k sreči še nepotrebni so skrb in napor slo-

Ravel Kodrič

venskih komunistov, da bi sebe in stranko odvrnili že od samega vznožja podobne «križeve poti». Slovensko vprašanje je nase osredotočilo tudi pozornost Parovelovega Tržaškega gibanja, da si je od srede do srede (in od četrtka do četrtka) oprtal križ, ki ga sicer nosi KPI, a brez posebnega veselja, saj si ga ni sama naložila.

Manj opazne so do volilnega izida ostale niti, ki so se spredle med slovenskim vprašanjem in privlačnostnim poljem gibanja zelenih.

Pa ne, da ni bilo znamenj za «vedenje»: od jagod, punka in rocka v razpuščeni umobolnici pri Sv. Ivanu in ekološkega nasprotovanja termoelektrarnam v Istri in pri Orehu ter bazovski lokaciji sinhrotrona pa do mirovniškega nastopa po streljanju pred Piranom ter obiskov prirediteljev ljubljanskih alternativnih gibanj. Toda kazala so se ta znamenja na onem, neuradnem polsvodu neba. «Neuradno» pa je za uradnike zanemarljiva količina... vsaj do uradne proglasitve volilnih izidov. Toda čemu bi se neuradniki čudili, če se mladenka ali mladenič med golim oz-

nanjanjem sožitja in njegovim doživetje, odloči za slednjega? Zlasti še, če je oznanjanje sožitja z goriškega Travnika docela zašlo v slepo ulico dvojnih tirov, volilnih računov in prerivanja za nasledstvo?

Naravno je, da želi vodstvo Zelene liste zagon nespornega uspeha čimprej vnovčiti kot prednost v novi volilni dirki. Ob prepričanju, da je korist od (dasiravno v trojezičnosti z nemščino razredčene) slovenščine v volilnem, znaku — znabiti celo proti pričakovanju — ne le otehtala, marveč kar z obrestmi poplačala škodo na desnem krilu, je Zelena lista sklenila lotiti se vprašanja brez ovinkov. Navsezadnje terja to od nje tudi zgodnejši in imenitnejši zgled južnotirolske Nove levice, pač enega od stebrov zelenega gibanja v Italiji.

Alexander Langer, duhovni oče tankajšnje izkušnje, je bil zato upravičeno povabljen za botra pri slovenskem krstu tržaške Zelene liste. K omizju javne tri-

Tovarišu Edvinu Švabu ja umrla mama. V težkem trenutku so mu vsi tovariši ob strani. Sožalju se pridružuje tudi uredništvo «Dela».

bune je Maurizio Bekar povabil še radikalca Giulia Ercolessija, tržaškega občinskega odbornika Aleša Lokarja (SSK) in Koprčana Franca Jurija, predsednika tamkajšnje Unije Italijanov.

Slednji je poslal dopis o položaju rojakov v Jugoslaviji, ne da bi globlje segel v vprašanje razmerja med sožitjem s naravo in sožitjem z mnogovrstnostjo s človekove na-rojenosti. Aleš Lokar je izpostavil prednosti slovenščine kot ključa za trgovski prodor v slovanski svet in skušal dobrikajoče se zoblati najbolj štrleče oglatosti svoje industrialistične zamaknjenosti. Najobsežnejši delež si je odmeril Giulio Ercolessi.

Skupno izhodišče in politično srž bodisi njegove uro trajajoče razprave kot Bekarjeve uvodne besede lahko takole strnemo: kako naj si Zelena lista izkrči širši prostor v loku političnih sil na Tržaškem, s tem da izigra zrahlanost in členovitost na levem, antinacionalističnem boku za osvajalni prodor v zmernejše a spričo nacionalističnega predsodka sklenjene in neprepustne vrste na desnem boku. Odtod slap očitkov in nasvetov, izzivov in priporočil tradicionalni levici in političnim organizacijam slovenske manjšine, ki jih je Giulio Ercolessi skušal spraviti v teoretični pravnopolitični okvir.

Naglasil je potrebo po cepitvi bitke za enakopravnost Slovencev na obče deblo boja za državljanske pravice in pravice do drugačnosti, češ, le tako zastavljena dobitka utegne utegnati odpor in nezaupljivost pri širokih plasteh tržaškega prebivalstva, ki jim je nacionalistični predsodek vsilil lik požrešnega, cenovsko nenasitnega Slovenca. Zato se ogreva za pojem in obrazec «enakega družbenega ugleda».

Do tod bi Ercolessiju v marsičem še kazalo pritrditi, pa čeprav se zdi, da postavlja določene načelne predpostavke in v pretresno odvisnost od taktičnih in pragmatičnih potreb. Razhajamo pa se, brž ko načelo «enakega družbenega ugleda» ponuja ne le v zameno za formalno enakost pred zakonom (tu ni spora!) ampak tudi v zameno za ustavno načelo «stvarne enakosti», potem ko mu je neupravičeno prisodil omejeno ekonomistično razsežnost.

V resnici gre tu za načelo, ki uvršča našo republiško ustavo med najpopolnejše temeljne listine sodobne državno-pravne ureditve. To načelo narekuje zakonodajni sproti poravnava krivičnih neenakosti in šibkosti, ki jih družbeni procesi nenehno porajajo. Mednje nedvomno sodijo procesi narodnega odtujevanja. Zato ustava izrecno zapoveduje zakonodajnim oblastem zaščito jezikovnih manjšin s posebnimi normami onkraj samoumevne enakosti občanov pred postavo. Do tod pa geslo o «enakem družbenem ugledu» ne seže!

Obravnava uvodnih poročil se je za-

FESTIVAL KOMUNISTIČNEGA TISKA 18. in 19. JULIJA ZGONIK

Program

sobota, 18.7.1987	ob 17. uri	otvoritev
	ob 19.30	nastop profesionalne folklorne skupine «LADO» iz ZAGREBA
	od 21. do 01.	ples z ansamblom SPOMIN iz Portoroža
nedelja, 19.7.1987	ob 10. uri	mladinski slikarski ex tempore, turnir v briškoli z bogatimi nagradami
	ob 18.30	koncert godbe na pihala iz Turriaca
	ob 19.30	politično srečanje
	ob 21. do 01.	ples z ansamblom «L. FURLAN»

Razstava slovenskih knjig.

Kioski z raznovrstno hrano in domačim vinom.

vlekla pozno v noč. Pot, ki jo je ubrala, pa se ni držala steze, ki jo je prireditelj zakoličil s sestavo omizja. Vila se je namreč v glavnem med nekaterimi komunisti (Iskra, Pessato in drugi) ter nekaterimi zastopniki tistega dela nekdanje izvenparlamentarne leveice, ki ga je vsrkalo polje «zelenih» občutljivosti in prevrednotenja. Izkazalo se je, da ostaja KPI v Trstu v osrčju nekih pozorno-

sti in nekih pričakovanj, ki jim komunisti s svojo politično kulturo nismo bili doslej kos. Že danes nas mora gnati skrb, da ne bi kdaj morali brati nevarnih znamenj v zapravljenem, dasiravno polemичnem zaupanju teh tovarišev. Ne gre namreč za to, koliko tankovskih divizij premore zeleni Vatikan. Gre za to, ali je naša politična misel zmožna presnavljanja in posodabljanja.

V nedeljo 28. junija je ob prisotnosti najvišjih oblasti general Lalli pripel na prapor miljske občine srebrno medaljo, ki jo je predsednik republike podelil občini za zasluge miljskega prebivalstva v boju proti nacifašizmu.

Darovi in prispevki

Ob poravnavi naročnine so v sklad Dela prispevali tovariši: Gabrovec Palmirino iz Praprota L. 9.000, Leban Albin iz Nabrežine kamnolomi L. 4.000, Štoka Nadja s Proseka L. 14.000, Jarc Zala iz Doberdoba L. 24.000, Švab Irma iz Križa L. 4.000.

Ob priliki rojstnega dne pokojnega tovariša Blason Maria iz Nabrežine daruje hčerka Sonja z družino 50.000 lir v sklad Dela.

Ob prvi obletnici smrti drage mame Kodrič Viktorije daruje hči Leda 35.000 lir v sklad Dela.

Namesto cvetja na grob pokojnih tovarišev Zore Tretjak in Bogomira Sirka daruje odbor ljudskega doma iz Križa 50.000 lir v sklad Dela.

Ob 21. obletnici smrti drage žene Valerije se je z ljubeznijo spominja Angel Veljak od Domia in daruje 15.000 lir v sklad Dela.

Zerjal Branko iz Milj daruje 5.000 lir v sklad Dela.

Tabor narodnosti: srečanje brez pregrad?

Slovenska javnost je te dni brala na straneh Primorskega dnevnika, da je v odnosih med slovenskimi juniorskimi organizacijami milo rečeno zopet nekaj narobe. Jabolko spora je tokrat organizacija Tabora narodnosti. Večina verjetno sploh ne ve, kaj je pravzaprav Tabor narodnosti, zato dovolite mi, da na kratko predstavim to manifestacijo. Tabor je bil prvotno zamišljen pred nekaj leti kot priložnost, kjer se slovenski mladinci iz zamejstva (Italije, Avstrije, in Madžarske) in Slovenije ter mladi predstavniki manjšin, ki živijo v SR Slovenije srečajo in izmenjujejo izkušnje ter ideje brez nikakršnih ideoloških ali drugih pregrad. V preteklosti so Tabori res bili taki povezovalni moment.

Soočanje različnih mnenj ni nikdar presegljo meja omikane diskusije, razen takrat, ko smo Tabor narodnosti organizirali v Žabnicah slovenski mladinci iz Italije.

A preidimo k naši stvari. Pred časom so se predstavniki slovenskih mladinskih (plitičnih) organizacij domenili na seji koordinacijskega odbora V Ljubljani, da bo letošnji Tabor narodnosti potekal julija na Tržaške, in da bodo skupno organizirali Mladinski odbor SKGZ, Mladinska sekcija SSK in Zveza komunistične mladine Italije. Predstavniki teh treh organizacij so se nato sestali dne 17. junija tega leta in sklenili, da bodo Tabor narodnosti priredili septembra, ker pač vabila za slovenske mladince, ki so madžarski državljani, morajo biti odposlana vsaj mesec prej, da le ti lahko dobijo vizo za potovanje v tujino. Od tega dne dalje, se je ta na videz resna zadeva spremenila v tako politično afero, ali boje burko, kot je v tej naši dolini Šentflorjanski nismo videli že dalj časa. Očitno je MS SSK, še preden je petelin zapel, zatajila vse, kar je bilo na seji dogovorjeno. Izvedeli smo (pred par dnevi), da je nekdo od MS SSK telefoniral v Ljubljano in nekemu funkcionarju ZSMS, ki se ukvarja z vprašanjem sodelovanja z zamejskimi organizacijami, zagotovil, da so MO SKGZ in ZKMI privolile v to, da MS SSK sama organizira Tabor narodnosti. Baje je ljubljanski funkcionar tej bajki gladko verjel. MS SSK je Tabor pripravila z hrbotom ostalih dveh organizacij. Mi od ZKMI smo uradno zvedeli, da MS SSK prireja Tabor narodnosti le v trenutku, ko smo po pošti dobili vabilo, da naj se udeležimo Tabora. Tega seveda nismo storili. Kasneje smo izvedeli, da se ga ni udeležil niti MO SKGZ. Seveda je Tabor — z kroniko naj povečemo, da je potekal v Finžgarjevem domu na Opčinah — bolj ali manj klavrno propadel. Postal je tribuna, s katere

so prepametni ljudje pitali udeležence Tabora z raznimi prepametnimi nepreklicnimi resnicami. Pluralizem glasov, s katerim si SSK tako polni usta, na openskem Taboru ni bil doma. MS SSK sicer radi soli pamet vsem drugače mislečim mladincem z argumenti, kot so sloga, edinost in tako naprej, ob prvi priliki pa je sama vse to dvolično zatajila. Naj bo ta bedna zgodba tudi v pouk vsem zagovornikom nekritičnega slogaštva, to je ideogije, ki v naši skupnosti že odigrava vlogo inkvizicijskega fantoma, ki zatira vsakršno našo ustvarjal-

nost in prepreči vsak poskus, da bi se dvignili iz brezna našega provincializma.

Še to nai dodam a konec. MS SSK v svojem pismu, Primorskemu dnevniku, ko opravičuje svoje početje, se sklicuje na nek zapisnik. Žal na sestankih z MO SKGZ in MS SSK nismo pisali nobenega skupnega zapisnika, ker se smo pač zanašali na gentelmsko besedo našega sogovornika. Če drugače ne gre, bomo poskrbeli za to, da bodo sklepi skupnih sestankov zapisani v zapisnik.

Walter Škerk

Prejeli smo

«Spošt. Uredništvo,
Dragi tovariši,

Pošiljamo vam «Odrpito pismo», ki vsebuje naša razmišljanja o pohodu «Mir brez meja - Pace senza confini». Zavedamo se, da je vsebina tega pisma boleča. Seveda ga lahko ne objavite: v tem slučaju pa ne iščite predaleč vzrokov za volilni neuspeh med mladimi.

Tovariški pozdravi
Mladinska Skupina
«Pinko Tomažič»

V nedeljo, 5. t.m. se je v Bazovici odvijal mednarodni pohod pod geslom «MIR BREZ MEJA - PACE SENZA CONFINI», ki sta ga skupno organizirala Mladinska skupina «Pinko Tomažič» in O.O. Zveze Socijalistične Mladine Slovenije iz Sežane, v sklopu «PARTIZANSKEGA MITINGA».

Pot je udeležence vodila iz Bazovice čez mejo do Lipice in nazaj. Na čelu pohoda so udeleženci nosili dolg transparent s petimi barvami miru. V Lipici jih je čakal sprejem mladincev iz Sežane, ki so pripravili pester kulturni program. Ob povratku v Bazovico pa so udeleženci s ploskanjem pozdravili pisane balončke, ki so simbolično ponesli v nebo skupno željo po miru.

Po mnenju organizatorjev, naj bi se te pobude udeležilo večje število ljudi, saj smo prvič, tudi na tem koncu naše pokrajine hoteli dokazati nasmiselnost kakršnih koli meja: vendar smo ugotovili, da se moramo boriti proti drugim pregradam, ki so sad današnje miselnosti in navad.

Mladinska skupina «Pinko Tomažič» združuje v svoji sredi slovenske in italijanske mladince in hoče s tem dokazati, da je sodelovanje, spoznavanje in torej sožitje med tu živečima narodoma mogoče. To ni samo abstraktno bese-

dičenje, ki smo ga deležni predvsem v trenutkih, kot je nedavno minula volilna kampanija.

Otipljivo smo uresničili besedo «SOŽITJE» in smo na podlagi naše izkušnje mislili, da je to prepričanje razširjeno med slovensko in naprednejšim delom italijanske javnosti. Danes, razočarani in jezni, ugotavljamo, da smo se pri tem pošteno ušтели: dokaz je izredno majhno število udeležencev na pohodu, katerim gredo naša zahvala, pohvala in globoko spoštovanje, ker so se v imenu nekega ideala odrekli kopanju ali pa drugačnim, zabavnejšim, ali pa samo manj angažiranim poslom. Prav je tudi, da se zahvalimo nabrežinskemu županu Bojanu Brezigarju, ki se je kot edini slovenski politični predstavnik predhodno pismeno opravičil za svojo odsotnost, obenem pa nas je podprl in podčrtal važnost te pobude ter tako bil z duhom prisoten na pohodu.

KJE PA SO BILI OSTALI?!

Mislimo na vidne in manj vidne predstavnike slovenskih kulturnih in športnih krožkov ter na politične voditelje o katerih ni bilo ne duha ne sluha. Ali bi se med volilno kampanijo tudi tako izmuznili?

Razočarani, skoraj ogorčeni nad tem «bojkotom» somo po pohodu iskali vzroke za tako skromen odziv. Krivde ne bi pripisovali organizacijskim hibam: tako slovenskim, kot italijanskim kulturnim, športnim in političnim organizacijam smo izročili pismo, v katerem smo jih vabili, naj se pohoda udeležijo. Pismu smo priložili plakate, kakršne smo tudi razobesili širom po Tržaski pokrajini. Poleg tega so o pripravah na pohod stalno obveščali slovensko in italijansko časopisje, radijske in televizijske postaje, katerim gre naša zahvala za sodelovanje in podporo. Menimo torej,

da je bil velik del javnosti seznanjen z našo pobudo.

Tudi program je potekel, kot smo ga načrtali: odpadel je le nastop Godbe Milice iz Ljubljane, ki iz znanih razlogov (glej P.D. 7.7.1987) sploh ni mogla čez mejo, kar je po našem dokaz ohlajevanja odnosov do naše manjšine. Dogodek na mejnem prehodu pri Fernetičih pa ni bila edina nevšečnost pri prehodu meje, ki smo jo zabeležili prejšnjo nedeljo: mislimo na ravnanje osebja italijanskega mejnega prehoda pri Lipici, ki je pikolovsko spoštovalo zakon in natančno pregledalo dokumente vseh udeležencev pohoda, kar je bilo v nasprotju z dogovori. Obratno pa nas je osebje na jugoslovanski strani meje pozdravilo z ganljivim aplavzom.

Verjetno je bil naš sovražnik toplo poletno vreme, na katerega smo sicer računali že pri pripravi te pobude, vendar nismo mislili, da vreme lahko tako glo-

boko pogojuje «angažiranost» ljudi. Zato se sprašujemo, ali ni naš največji nasprotnik sebičnost in brezbriznost do pobud, ki niso le gola zabava (... dobro založeni kioski in ples...), ampak trenutek, ko se srečamo, da bi se soočili in razmislili o globokih problemih kakršen ja problem miru.

«Poraz» nas navdaja z grenkobo, zaradi tega pa ne bomo obupali. Nasprotno: kljub težavam in razočaranju bomo prihodnje leto spet priredili takšen pohod, ki mora, po našem mnenju, postati tradicionalno poletno srečanje.

S špovanjem
MLADINSKA SKUPINA
GRUPPO GIOVANILE
«PINKO TOMAŽIČ»

Pripis uredništva: Strinjamo se, da je vsebina pisma boleča, vendar pa to ne opravičuje določene ihtavosti v njem. Mladim tovarišem bi vsekakor priporočili, da z enako strogostjo preverijo tudi morebitne lastne organizacijske pomanjkljivosti, sicer je res nerazumljiva tako skromna udeležba ter odsotnost «vidnih predstavnikov» vseh barv. Seveda, s častno izjemo devinsko-nabrežinskega župana Brezigarja, ki se prav tako ni udeležil pohoda, pa je vsaj poslal svoje pismo. Poudarjanje te epizode, ki tudi ni povsem nova, lahko v bodočnosti privede po pohoda, kjer bo spet samo sto ljudi, v zameno pa bodo imeli organizatorji celo vrečo pisem in brzojavk... Brez zamere, tovariši, saj si tega nihče ne želi. Zato smo že takoj pripravljeni na pogovor, da se odstranijo morebitne pomanjkljivosti in dostojno pripravi prihodnji pohod za mir brez meja.

Partizanski miting v Bazovici

Pozdrav tov. Stojana Spetiča

Nisem še tako star, da bi se predajal spominom, in vendar čutim potrebo, da se vsaj za trenutek prepustim njihove- mu obujanju. Pred očmi vstaja ta ista Bazovica, pred 20 leti, ko je partizanski zbor (ne vem, če se je že imenoval tako, čeprav so bili več ali manj isti ljudje, Kjuder vsekakor)... organiziral prvo mednarodno partizansko srečanje, izven vasi, pod Kokošjo. Sedeli smo na travi in prisluhnili besedam Boldrinija in Ivana Ruskega.

Mnogi, ki so danes tu na našem prazniku, tedaj se še niso rodili. Najbrž se jim zdi vse nespremenjeno, kot če bi bili vedno enaki mi vsi in razmere, v katerih živimo. In vendar, koliko sprememb in koliko bojev smo preživeli v tem času. Saj se kolo zgodovine ni ustavilo konec vojene, bitka za demokracijo, svobodo in enakopravnost se je nadaljevala. Spomnim se besed Arriga Boldrinija, ki je izrecno poudarjal: «Partizani nismo upokojenci, smo aktivni borci tudi v mirnih časih».

In kakšni časi: v Vietnamu je divjala kruta vojna majhnega naroda, ki ga je napadala svetovna veselila. Grčija je ravnokar zaječala pod jarmom fašistične vojaške diktature (trajala je celih 7 let), pol Sredozemlja je bilo v rokah fašistov, če Grčiji dodamo še Francovo Španijo in Salazarjevo Portugalsko s kolonijami. Mračne sile so začele rovariti tudi v Italiji in naših krajih, začelo se je obdobje atentatov, pokolov, prevratniških načrtov, vdiranja nede-

mokratskih sil in vojsko in policijske organe. Širile so se govornice o državnih udarih, poskusih državnih udarov... Kaj kmalu je v Italiji nastala široka antifašistična fronta, ki je celo desetletje morala kljubovati reakciji in raznim zarotam, da bi očuvala demokratično ustavno zakonitost in svobodo v Italiji in Evropi. Pozneje se je ista fronta morala spoprijeti z novim sovražnikom: te-

rorizmom, ki je udaril tudi z leve, da bi ohromil levico in ji odvzel ljudske simpatije.

Sredi prejšnjega desetletja je prišlo do ključnih premikov. Izginili so fašistični režimi v Sredozemlju, v Evropi je zapihal veter sodelovanja, sindikalna gibanja so dosegla višek socialne zaščite, niso pa mogla preprečiti energetske in nato gospodarske krize zaradi nerešenega

V Bazovici je bil 1. in 5. julija partizanski miting «Mir brez meja». V tem okviru je mladinska skupina «PINKO TOMAŽIČ» v sodelovanju z OK ZSMS iz Sežane organizirala mednarodni netekmovalni pohod od Bazovice do Lipice.

vprašanja Palestine.

Sedaj živimo že v tretjem časovnem obdobju, ko opravljamo obračun preteklih bojev, velikih uspehov, pa tudi izgub in porazov. Bitka človeštva za svobodo, napredek, življenje in enekopravnost se nadaljuje, ker je to v nejeni sami naravi in predstavlja temelj vsakršnega razvoja.

Danes stoji človeštvo pred velikimi problemi, ki segajo naravnost v prvobitni nagon samoohranjevanja: to so problemi miru in uničenja jedrskega orožja, problem lakote in nerazvitosti, ki poglobljata prepad med dvema svetovoma na istem planetu in vzamirjata duhove, končno še vprašanje ohranitve ravnotežja med človekom in naravo, med človeško ustvarjalnostjo in pohlepnostjo ter nevarnostjo izčrpanja naravnih bogastev zaradi pretiranega hlastanja po njem, medtem ko moramo misliti tudi na nova pokolenja in si zastaviti veliko vprašanje, kako bodo živeli ljudje v novem tisočletju.

Tu, sredi Evrope, poteka razvejan boj ob vprašanju, kako bomo živeli in delali v prihodnjih desetletjih in stoletjih. Nudi se nam edinstvena možnost, da ustvarimo področje sodelovanja, miru, enakopravnosti in sožitja prav tam, kjer sta dve svetovni vihuri doživljali množično smrt vojakov na frontah, kruta mučenja, streljanje talcev. Rižarno, nemške lagerje, Rab, Lipo, Bazovico... Tu, prav tu, iz te Bazovice, ki se ni odkupila z maščevanjem, pač pa z dostojanstvom in kulturo zmagovite svobode, prihaja naš klic vsem sosednjim ljudstvom srednje Evrope, tu je plemenita naloga, za katero je vredno — verjemite mi, mlajši tovariši — žrtvovati svoj prost čas in se zavzemati v vsakodnevem političnem, kulturnem in družbenem delu.

Danes zjutraj ste s pohodom med Bazovico in Lipico simbolično poudarili pomen boja za mir in sožitje. Konkretno pa je treba udejaniti to naše zavze-manje predvsem v tri smeri:

- prva je uresničitev ustavne obveznosti o zaščiti slovenske narodne manjšine v Italiji, od Trbiža do Miljskih hribov;

- druga je boj za odobritev zakona o gospodarskem sodelovanju na mejnih področjih;

- tretja je uresničitev brezjedrske cene v Srednji Evropi.

Pogoj za uresničitev vseh treh ciljev pa je poraz mračnih sil rasizma in šovinizma, krajevne zaprtosti, oportunitizma in nekulturnosti, ki še vedno zastrupljajo odnose v naših krajih in izkoriščajo vsak najmanjši povod, da bi doživeli svoj revanš. Mar ni naključje, da je bil sklenjen zločesti idejni krog med skrajneži, italijanskimi fašisti in nemškimi nacisti, ki prirejajo atentate in streljajo po Južnem Tirolskem, koroškimi nemškonacionalnimi silami, ki kratijo

tamkajšnjim Slovincem pravico do dvojezičnega šolanja in silami, ki pri nas podžigajo gonjo proti dvojezičnosti in vsakršnemu priznanju pravic naše skupnosti? Ta krog je sklenjen na desnici, vendar ga moramo zlomiti z enotnostjo vseh naprednih in miroljubnih sil tega širšega področja, ki predstavlja srce stare celine, zibelko in stičišče velikih kulturnih tokov in torišče velikih možnosti za bodoče.

Tu se moramo namreč odločiti, ali hoče Trst živeti od podpor, kakor neobgleno pohabljen bitje, ali pa se lahko spopade z izzivom znanosti, kulture, tehnološke revolucije in gospodarstva brez meja.

Dovolite mi, da se povrnem k osnovnim trem točkam. Letos praznujemo 40 let sprejetja italijanske ustave, ki vsebuje jasno obvezo o zaščiti vseh manjšin in torej tudi naše, slovenske v Italiji. Predolgo smo čakali, zato postajamo po eni strani nestrpni, po drugi pa se nekaterih loteva malodušje, ki se lahko izrodi tudi v odmik in odtujenost demokratičnega sistema. Zato naj vedo oblastniki, da naša potrjena lojalnost ni in ne sme biti alibi, izgovor za zavlačevanje in izigravanje.

V dneh volilne kampanje je bil problem zaščite pravic slovenske manjšine spet predmet najostrejših polemik. V bistvu so vsi, tudi naši nasprotniki, tako priznali, da je to ključno vprašanje našega ozemlja, okoli katerega se rešujejo vsa ostala vprašanja obstoja in razvoja.

Prav zato bomo v kratkem ponovno predložili ustrezne zakonske osnutke, vendar ne skrivamo, da bo odslej vse bolj zapleteno in težko zaradi spreminjenega razmerja sil po junijskij volitvah. Prav zato je potrebno, da se zakonodajni naporu združijo z množičnimi oblikami mobilizacije, organiziranega pritiska in protesta.

Še tako premetena in preišljena politična poteza v tem trenutku ne more zagotoviti uspeha, če ne bo naslonjena na množično, enotno, borbeno gibanje vseh — Slovencev in Italijanov — ki so

za politiko in kulturo enakopravnega sožitja in so pripravljeni se spoprijeti z njenimi nasprotniki.

Mi se zavedamo, da je v teh otežčenih razmerah potrebna tudi taktična opreznost in elastično iskanje kompromisa v okviru demokratičnega loka, vendar pa se tak proces sporazumevanja ne more in ne sme odvijati za ceno najosnovnejših pravic priznanja celovitosti naše manjšine, zagotovitve enakih možnosti za vse njene pripadnike in pravič do javnega izražanje lastne narodnostne pripadnosti. V tem okviru je mogoče govoriti tudi o postopnosti, če se ta pričinja pri najšibkejših, in tu mislim izrecno na rojake v Benečiji, Režiji in Kanalski dolini. Toda vsem mora biti jasno, da je kompromis sprejemljiv samo, če manjšina pri njem sodeluje, v vseh fazah oblikovanja in uresničevanja.

Prav zato, ker smo pristaši miru, demokracije in svobode, ne sprejemamo poskusov ščuvanja narodnostne mržnje in izkrivljanja zgodovine. Ne sprejemamo madeža, ki bi ga nekateri radi vrgli na Bazovico, ki je že pred pol stoletja postala za vse evropske narode svetilnik junaštva in ljubezni do svobode sredi črne noči, ko je bila še daleč krvava zarja majske svobode.

Kolo zgodovine gre neusmiljeno naprej, kljub vsem zaviralnim silam. Lahko obtiči, upočasni vrtenje, vendar ga lahko pospešimo z našimi naporu. Ne vdajajmo se lagodju, ki poneumlja in uspava misli, pač pa živimo v nemiru, ki terja pravico in svobodo, da bo življenje na tem planetu, na tej celine, v teh krajih, v tem mestu ob zalivu zares lepo.

Zato so žrtvovali življenja naši padli, temu so posvetili svoja mlada leta naši borci, ki so tu med nami, sedaj že sivolasi in postarani, vendar še vedno drzni in pogumni, kot nekoč, še vedno sposobni povedati, zaklicati besedo, da jo povzame mladi rod in se tako idejno oborožen vključi v veliki tok naporov za osvobajanje človeka in dela, ki je, konec koncev, gibalno človeške zgodovine.

KPI in furlansko vprašanje

«Furlansko vprašanje» ni polje, ki naj ga obdeluje zgolj zgodovinarji in filologi in tudi ne zgolj predmet akademskih obravnav. Gre namreč tudi za važno družbeno in kulturno vprašanje, sila aktualnega političnega pomena. Vanj je preraslo po ustanovitvi Dežele s posebnim statutom (1963) in s prvimi znaki razvojnega razmaha, ki je Furlanijo preuvertil bodisi v deželni kot v državni merilu. Potegovanje za polno priznanje furlanske samobitnosti se je okrepilo po potresu in začetku obnove.

V tej bitki je prišlo do pomembnih trenutkov, kot so bili sprva potegovanje za medicinsko fakulteto in pozneje za samo universo, 120 tisoč zbranih podpisov, listina duhovnikov o vprašanih Furlanije. Razmahnilo se je široko in členovito gibanje, ki se je iz njega po dokajšnjih krčih porodil Movimento Friuli ob propletanju raznovrstnih teženj, med katerimi ni manjkalo naprednih. KPI je dojela ves pomen furlanskega vprašanja in njegove prpletosti z družbenim in katoliškim vprašanje.

Do tega priznanja je prišlo z zamudo navzlic genialni daljnovidnosti Pier Paola Pasolinija in njegovemu polnemu razumevanju pomena furlanskega jezika in kulture za «korenito vrščanje» v družbeno resničnost. Z odkrito in pogljobljeno obravnavo smo odpravili napake našega pristopa in nadoknadili zamujeno.

Bili smo med tvorci ustanovitve univerze, pobud za obnovo v parlamentu in v deželni skupščini, vložitev zakonskega osnutka za furlanski jezik in kulturo ob enotni pobudi, ki je tvorila demodrativne sile. Dojeli smo ves pomen bitke za ovrednotenje manjšin; to ne pomeni koraka nazaj, temveč ravno narobe, korak v sodobnost, ki se postavlja po robu etatizmu prejšnjega stoletja in stopa v obzorje pospešenega evropskega povezovanja in večnarodnega sodelovanja.

Tako v naših vrstah kot v mejah leve v celoti se nadaljuje obravnavo o značilnostih furlanskega vprašanja. Izpostaviti želim dve potezi te obravnave.

Prvič: furlanskega vprašanja ne moremo prignati čez mero, onkraj katere bi ga enačili z narodnim vprašanjem.

Postaviti ga gre v okvir ovrednotenja zgodovinskega, jezikovnega in kulturnega premoženja, ki naj upošteva zgodovinsko členovitost znotraj Furlanije same. Zato je furlansko vprašanje glede na vprašanje slovenske manjšine kakovostno drugačno.

Drugič: furlansko vprašanje naj ne — vsaj v našem pojmovanju ne — streže kulturi ločevanja in zapiranja vase. Taka težnja je navzoča, a treba se ji je po-

staviti po robu.

Kot že v pomembnih prehodih furlanske zgodovine utegne furlanska kultura v najširšem pomenu besede postati sredstvo dialoga in povezovanja, nikar pa ločevanja. Tako je bilo v preteklosti za razmerje med Furlanijo in Trstom; zakaj bi do tega ne smelo priti danes? V takem razmisleku temelji naš odpor slehernemu, odkritemu ali prikritemu, namigu na razbitje deželne enotnosti. Sestavljenoti Furlanije-Julijske krajine se ne smemo lotevati pod predpostavko razstavljanja na sestavne dele, tem-

več narobe, kot potrebo po vse večjem — gospodarskem in kulturnem — povezovanju med njimi.

Ustaviti iz dežele sodobno «metropolitno območje», ki naj se v njem ob gospodarsko smotrno povezanem sistemu ovrednotijo zgodovinske, jezikovne in kulturne drugačnosti v perspektivi razvoja, ki naj bo osredotočen na mednarodno sodelovanje: to so preobrazbeni smotri, za katere se bijemo.

Roberto Viezzi

Deželni tajnik KPI za Furlanijo-Julijsko krajino

Preminul je na daljnem Švedskem tovariš Mario Sternad

Zelo daleč od nas, na Švedskem, je prerano zaključil svoje življenje Mario Sternad.

Rodil se je 26. 8. 1919. leta v Barkovljah, sredi slovenske delavske in prepričano antifašistične družine. Kakor mnogi njegovi sovrstniki tistega kraja, je zato že zelo mlad spoznal zverinsko divjanje fašistov in nepopisne politične, socialne in narodnostne zločine, ki jih je fašizem zakrivil od svojega nastanka dalje.

Zato ni čudno, da se je Mario že zelo mlad oprijel protifašističnih idealov in kmalu tudi spoznal potrebo, da se sam vključi v odporiško gibanje in nudi svoj oseben doprinos v protifašističnem boju.

Ko je fašistična Italija propadla, se je nahajal v vojaški službi na jugu. Nemudoma se je napotil v Bari, kjer se je takoj vključil v partizanske enote, se pravi že 9. septembra 1943. leta, kakor razbiramo iz dokumenta Zveze združenj borcev Narodnoosvobodilne vojske Slovenije.

Ob nastanku III. Prekomorske udarne brigade, v partizanskem taboru Gravina v Italiji, decembra 1943, se je za Maria Sternada začela izredno zanimiva izkušnja partizanskega borca.

Sodeloval je pri obrambi otoka Visa, pri osvobajanju raznih otokov, med njimi Korčule, Krka, Brača, Palagruže in važnih jugoslovanskih mest, kot so. Bihač, Split, Šibenik, Knin, ter mnogih drugih krajev. Tudi se je udeležil osvobodilnih bojev Slovenskega Primorja. Vsekakor v osebni zgodovini tovariša Maria Sternada je pa ostal zelo pomemben boj za osvoboditev Mostarja, (seveda ne samo v njegovi zgodovini), saj je bil takrat liudo ranjen v glavo. Kljub rani, se je izmotal iz krempljev nacifa-

šistov, ki so ga obkolili in zbežal. Zopet so ga jeli in vrgli na kup mrtvih partizanov, katerih trupla so na to pokrili z zemljo.

Ko so nacisti zapustili bojišče, si je Mario z rokami izbrskal pot na zrak. Našli so ga partizani, ki so ga potem okrvavelega in onemoglega odpeljali (na oslu) v partizansko bolnišnico.

V povojnih letih si je ustvaril družino, a bila so težka leta pri nas, na Tržaškem. Veliko naših ljudi je moralo v tujino za kosom kruha, ker ni v domačem kraju našlo delovnega mesta. Tako se je tudi Mario moral odločiti in se je z družino preselil na Švedsko, kjer je delal in živel, dokler ga huda bolezen ni spravila v grob.

Vsi, ki smo ga poznali, se ga spominjamo kot izredno dobrosrčnega tovariša in prijatelja, skromnega in delavnega. Povojni mladinci smo bili nanj zelo navezani in skupno smo opravili v tistih časih veliko delo pri obnavljanju naših krajev, ki so jih fašizem, okupatorji in vojna tako močno razdejali, ter pri gradnji novih življenskih pogojev.

Vezi, ki smo jih takrat sklenili so neizbrisne in se zato živo spominjamo na Maria, ki nas je zapustil, tako daleč od naših krajev, da nismo mogli neposredno sprejeti njegove idejne oporoče, njegovih zadnjih želja in misli. Vendar nam jih je posredovala njegova žena in tovarišica Bruna, ki priča, da je do zadnjega mislil na nas, na naše kraje, na to, da je bil vedno zelo ponosen na svojo preteklost, da je do zadnjega hipa ostal zvet svojim — in našim — idealom.

Tovarišici Bruni, sinovoma in hčerki ter vsem sorodnikom najgloblje sožalje KPI, Združenja ANPI in uredništva Dela.

Jelka Gerbec

POKRAJINSKI FESTIVAL UNITÀ - TRŽAŠKO NABREŽJE

17. JULIJ - 3. AVGUST

petek, 17. julija

ob 21. uri nastopa godba Triestinnissima

sobota, 18. julija

ob 19.30 razprava: «Nova» Unità - obračun in načrti tri mesece po preureditvi.

Vodi Giancarlo BOSETTI

ob 21. uri nastopa ansambel «Zodiaco»

nedelja, 19. julija

ob 21. uri nastopa ansambel «Zodiaco»

ponedeljek, 20. julija

ob 19.30 razprava: «Tržaška občina - programski in organizacijski obračun»

Sodelujejo svetovalci Ester Pacor, Giorgio De Rosa in Dennis Visioli
ob 21. uri koncert «Witz orchestra»

torek, 21. julija

ob 19.30 razprava: «Mestni in industrijski odpadki; od vira onesnaževanja do možnosti izrabe. Zaostajanja Trsta». Vodi Alberto RUSIGNAN

ob 21. uri gledališka predstava

ob 22.30 predvajanje filma RICO-MINCIO DA TRE, igrajo Troisi in Benigni

sreda, 22. julija

ob 19.30 razprava: «Kakšna je skrb za mladoletne v Trstu?» Vodi Isabella d'Eliso

ob 21. uri latinsko-ameriška glasba z «OCHO RIOS»

četrtek, 23. julija

ob 19.30 razprava: «Izkušnje psihatrije v Trstu» Vodi Franco ROTELLI

ob 21. uri glasbeni video, nato koncert «Trieste modern jazz»

petek, 24. julija

ob 19.30 razprava «Glasbena dejavnost v Trstu» Sodelujeta Gino d'Eliso in Ilario Bontempi
ob 21. uri koncert «Martini Bank»

sobota, 25. julija

ob 19.30 «ZKMI sprašuje partijo: kako odgovarjati mladim po junjskih volitvah?» Srečanje «brez mreže» z Ugom Polijem, Perlo Luso in Giorgiom Depangherjem

ob 21. uri jazz koncert «De Mattia Group»

ob 22.30 predvajanje filma Michelangela Antonionija BLOW UP

nedelja, 26. julija

ob 21. uri koncert Gina D'Elisa

ponedeljek, 27. julija

ob 19.30 razprava: «Trst in deseta zakonodajna doba» ob prisotnosti tržaških parlamentarcev

ob 21. uri koncert skupin «THE FUNTOMS» in «SERGIO FRANCO PALUMBO BAND»

torek, 28. julija

razprava v organizaciji kominističnih žensk: «Naše razlike v politiki» Sodelujejo Breda Pahor, Carla Mocavero, Laura Sardella, Ester Pacor
ob 21. uri gledališki center Emilije-Romanje predstavlja «Canto l'America» Pabla Nerude

sreda, 29. julija

ob 21. uri koncert mestne godbe «G. VERDI»

četrtek, 30. julija

ob 19.30 razprava «Sožitje med Italijani in Slovenci ter volitve 1987» Sodelujejo: Pavel Fonda, Gianfranco Sodomaco in Miloš Budin

ob 21. uri ROCK LIVE NEW koncert JUST ONE NIGHT BAND in skupine THE FIGHT

petek, 31. julija

predstavitev knjige: «Boycott Sudafrica banche italiane e dintorni» Sodelujeta Gianni Calligaris in Aluisi Tosolini, avtorja knjige ter urednika «Missione oggi»

ob 21. uri jazz koncert «ARES TAVOLAZZI QUINTET»

sobota, 1. avgusta

ob 19.30 «IZBIRE CENTRALNEGA KOMITEJA» neposredni razgovor s sen. Emanuelom Macalusom, članom direkcije KPI

ob 21. uri igra ansambel «Pomlad»

nedelja, 2. avgusta

ob 19.30 razprava: «Pravni in politični aspekti denuklearizacije» Sodelujeta Augusta Barbina in Pietro Barrera, član ustanovnega odbora mirovniškega združenja «Hipoteza denuklearizacije našega področja»
ob 21. uri igra skupina «Pomlad»

ponedeljek, 3. avgusta

ob 21. uri koncert FILHARMONIKE s KOROŠCEV